

© Traducerea și permisiunea pentru republicare au fost oferite de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova în scopul includerii sale în baza de date HUDOC a Curții.
© The present text and the authorisation to republish it were granted by the Constitutional Court of the Republic of Moldova for the purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.
© La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Cour Constitutionnelle de la République de Moldova à son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

***Volodina v. Rusia* - [41261/17](#)**

Hotărârea din 9.7.2019 [Secția a III-a]

Articolul 3

Tratament degradant

Tratament inuman

Eșecul autorităților de a lua măsuri adecvate pentru protecția unei victime a violenței domestice: *încălcare*

Articolul 14

Discriminare

Lipsa legislației care definește și combate la nivel sistemic violența domestică: *încălcare*

În fapt – Reclamanta a susținut că autoritățile ruse au eșuat să-și îndeplinească obligația de a preveni, de a investiga și de a condamna actele de violență domestică pe care le-a suferit din partea fostului său partener și că au eșuat să adopte un cadru legal pentru combaterea discriminării bazate pe sex împotriva femeilor.

În drept

Articolul 3: Violența suferită de reclamantă din partea fostul său partener a atins nivelul cerut de gravitate în baza articolului 3. Sentimentele de teamă, de anxietate și de neputință pe care reclamanta trebuia să le fi simțit în legătură cu comportamentul lui autoritar și de constrângere erau suficient de grave pentru a echivala cu un tratament inuman în sensul acestui articol. Prin urmare, Curtea trebuia să examineze dacă autoritățile statului și-au îndeplinit obligațiile pozitive de a se asigura că persoanele aflate sub jurisdicția lor sunt protejate împotriva tuturor formelor de rele tratamente, inclusiv atunci când un asemenea tratament este aplicat de persoane particulare.

(a) *Cu privire la obligația de a stabili și de a aplica un cadru legal* – Rusia nu a adoptat o legislație specială care să reglementeze violența în context familial. Nu a fost adoptată vreodată nicio lege privind violența domestică și nici alte legi similare. Conceptul de „violență domestică” sau orice echivalent al acestuia nu era definit ori menționat sub nicio formă în legislația rusă. Violența domestică nu constituia o infracțiune separată nici în baza Codului penal, nici în baza Codului contravențional. Aceasta nici nu era incriminată ca circumstanță agravantă pentru o altă infracțiune. Codul penal rus nu făcea distincție între violența domestică și alte forme de violență împotriva persoanei, reglementând-o prin dispozițiile cu privire la provocarea de daune sănătății unei persoane sau prin alte dispoziții conexe, cum ar fi omorul, amenințarea cu omor sau violul.

Dispozițiile legii penale existente nu cuprindeau în mod adecvat infracțiunea de violență în familie. Ca urmare a unor serii de amendamente legislative, atacul asupra membrilor de familie nu era considerat infracțiune decât dacă era comis pentru a doua oară în decursul a douăsprezece luni sau dacă provoca cel puțin „vătămări corporale minore”. Curtea a constatat anterior că exigența ca vătămările să aibă un anumit grad de severitate drept condiție anterioară inițierii unei anchete penale submina efectivitatea măsurii de protecție în discuție, deoarece violența domestică putea avea mai multe forme, unele care nu au provocat vătămări corporale – cum ar fi abuzul psihic sau economic, ori comportamentul autoritar sau

de constrângere. Mai mult, dispozițiile cu privire la „repetarea atacului violent” nu puteau să-i ofere reclamantei nicio protecție în situația în care atacurile asupra acesteia din 2016 au fost urmate de un nou val de amenințări și de atacuri mult mai târziu de douăsprezece luni, în 2018. Curtea a reiterat că violența domestică poate avea loc chiar ca urmare a unui singur incident.

Mai mult, legea rusă lăsa la propria inițiativă a victimei ancheta pentru „vătămări minore pentru sănătate” și pentru „repetarea atacului violent”. Protecția efectivă a dreptului la integritate fizică prevăzut de Convenție nu implica o acuzare publică în toate cazurile de violență comise de către persoane private. Totuși, în contextul violenței domestice, posibilitatea de a iniția proceduri de acuzare privată nu a fost suficientă, de vreme ce procedurile aveau nevoie, în mod evident, de timp și nu contribuiau la prevenirea repetării unor incidente similare. O acuzare privată pune o povară excesivă în sarcina victimei violenței domestice, transferând asupra acesteia responsabilitatea pentru strângerea probelor în măsură să stabilească vina făptuitorului conform standardelor în materie penală legate de probe. Strângerea de probe a prezentat provocări inerente în cazuri în care abuzul a avut loc într-un mediu privat, fără prezența martorilor și, uneori, fără urme materiale. Acest fapt nu constituia o sarcină ușoară nici pentru funcționarii competenți, iar provocarea devenea insurmontabilă pentru o victimă de la care se așteaptă strângerea de probe de una singură, în timp ce continuă să locuiască sub același acoperiș, fiind dependentă financiar și având teama de represalii din partea făptuitorului. Mai mult, chiar dacă un proces de judecată s-ar fi finalizat cu o sentință de condamnare, victima nu putea beneficia de protecția necesară, cum ar fi ordonanțele de protecție sau de restricție, din cauza lipsei unor asemenea măsuri în legislația rusă.

Dreptul rus nu făcea excepție de la regula că inițierea și desfășurarea procedurilor în privința unor asemenea infracțiuni erau dependente în totalitate de inițiativa și de voința victimei. Autoritățile de anchetă trebuiau să poată continua procedurile ca o chestiune de interes public, indiferent de retragerea plângerilor victimei. Autoritățile ruse nu au avut în vedere [Recomandarea Consiliului Europei Rec\(2002\)5](#), care le cerea statelor membre să adopte dispoziții care să asigure inițierea procedurilor penale de către un procuror și care să le ofere victimelor o protecție efectivă pe durata unor asemenea proceduri împotriva amenințărilor și posibilelor acțiuni de răzbunare. Eșecul autorităților de a asigura urmărirea penală a cauzelor de violență domestică a fost criticat în mod constant de [Comitetul CEDAW](#).

Cadrul juridic rus – care nu definea violența domestică nici ca infracțiune separată, nici ca o circumstanță agravantă a unor alte infracțiuni, și care stabilea un prag minim de gravitate a vătămarilor necesar pentru pornirea urmăririi penale – nu îndeplinea exigențele inerente obligației pozitive a statului de a stabili și de a aplica în mod efectiv un sistem care să pedepsească toate formele de violență domestică și care să le ofere garanții suficiente victimelor.

(b) Cu privire la obligația de a preveni riscul cunoscut de aplicare a relelor tratamente – Riscul unei amenințări reale și imediate trebuia evaluat, avându-se în vedere contextul particular al violenței domestice. Într-o asemenea situație, nu era doar o obligație de a asigura protecția generală pentru societate, ci mai ales de a avea în vedere repetarea episoadelor succesive de violență în familie.

Reclamanta a informat autoritățile cu privire la violența aplicată cu diferite ocazii de fostul ei partener. Aceasta a informat autoritățile despre amenințările cu violență făcute și de violența aplicată în realitate, și a prezentat probe medicale care îi confirmau afirmațiile. Prin urmare, autoritățile cunoșteau sau trebuiau să cunoască despre violența la care era supusă reclamanta și despre riscul real și imediat al posibilității repetării violenței. Având în vedere aceste circumstanțe, autoritățile aveau obligația de a lua toate măsurile rezonabile pentru protecția ei.

În marea majoritate a statelor membre ale Consiliului Europei, victimele violenței domestice aveau posibilitatea de a cere aplicarea imediată a măsurilor de protecție. Asemenea măsuri au fost denumite în mod diferit: „ordonanțe de restricționare”, „ordonanțe de protecție” sau „ordonanțe de siguranță”, și urmăreau să prevină repetarea violenței domestice și să protejeze victima de o asemenea violență. Ele îi impuneau, de regulă, făptuitorului părăsirea locuinței comune și abținerea de la apropierea de sau de la contactul cu victima. Rusia a rămas printre puținele state membre ale căror legislație națională nu le oferea victimelor violenței domestice măsuri de protecție similare.

Nu se putea susține că autoritățile ruse au făcut vreo încercare serioasă de a preveni repetarea atacurilor violente împotriva reclamantei. Denunțurile ei repetate cu privire la loviturile fizice, la răpire și la agresiune nu au condus la luarea unor măsuri. În ciuda gravității faptelor, autoritățile au obținut doar explicații de la fostul ei partener și au conchis că a existat o problemă personală între acesta și reclamantă. O cauză penală a fost deschisă pentru prima dată la mai mult de doi ani de la primul denunț. Aceasta nu avea legătură cu vreun act de violență, ci cu o infracțiune mai ușoară care nu constituie o ingerință în viața privată a reclamantei. Chiar dacă normele procesual-penale îi permiteau reclamantei să depună o cerere pentru aplicarea măsurilor de protecție din partea statului, ea nu a primit niciun răspuns oficial la cererea sa, la care era îndreptățită în baza legii. Un aviz emis de poliția locală a declarat cererea nefondată, tratând seria incidentelor de violență domestică dintre ea și fostul ei partener ca fiind o simplă atitudine ostilă, care nu era pasibilă de intervenția statului.

Răspunsul autorităților rusești – care cunoșteau despre riscul repetării violenței din partea fostului partener al reclamantei – a fost unul vădit inadecvat, având în vedere gravitatea infracțiunilor în discuție. Acestea nu întreprins vreo măsură de protecție a reclamantei sau de cenzurare a comportamentului fostului ei partener. Autoritățile au rămas indiferente în fața riscului grav de maltratare a reclamantei și i-au permis fostului ei partener, prin inacțiunile lor și prin eșecul de a lua măsuri de descurajare, să continue să o amenințe, să o hărțuiască, să o agreseze fără vreun impediment și fără a fi pedepsit.

(c) Obligația de a desfășura o anchetă efectivă cu privire la acuzațiile de aplicare a relelor tratamente – Era necesară abordarea a cauzelor de violență domestică și trebuia avută în vedere cu diligență natura precisă a violenței domestice în cadrul procedurilor naționale. Din 1 ianuarie 2016, reclamanta a denunțat la poliție cel puțin șapte episoade periodice de violență gravă sau de amenințări cu violență din partea fostului ei partener și a prezentat dovezi – care includeau rapoarte medicale și depoziții ale martorilor – care confirmau afirmațiile sale. Denunțurile ei au echivalat cu o plângere justificată privind aplicarea de rele tratamente, care declanșează obligația de a efectua o anchetă conformă exigențelor articolului 3.

Ca răspuns la plângerile reclamantei, poliția a efectuat o serie de „anchete prealabile” scurte, care s-au finalizat cu un refuz de a porni procedurile penale, pentru că nu a fost comisă nicio infracțiune. Procurorii din acest caz au anulat unele decizii de finalizare a anchetelor prealabile, constatând, aparent, că afirmațiile reclamantei erau suficient de grave ca să justifice examinarea suplimentară a plângerilor sale. Totuși, ofițerii de poliție nu au întreprins măsuri suplimentare de investigație și au emis în continuare decizii de refuz de pornire a procedurilor penale. Timp de mai mult de doi ani de hărțuire periodică, autoritățile nu au pornit niciodată o anchetă penală pentru aplicarea sau amenințarea cu aplicarea violenței asupra reclamantei. Singura cauză penală care a fost pornită nu se referea la actele violente, ci la o infracțiune relativ ușoară de publicare a fotografiilor reclamantei.

De vreme ce s-au confruntat cu afirmații credibile de aplicare a relelor tratamente, autoritățile aveau obligația să pornească o cauză penală; o „anchetă prealabilă” nu îndeplinea în sine exigențele unei anchete efective, în baza articolului 3. Această etapă preliminară avea un domeniu de aplicare prea restrâns și nu putea conduce la inițierea unui proces și la pedepsirea făptuitorului, pentru că pornirea unei cauze penale și a anchetei penale constituiau condiții obligatorii pentru a prezenta acuzații care să fie examinate de un tribunal. Refuzul de a porni o anchetă penală cu privire la afirmațiile credibile privind aplicarea de rele tratamente era un indiciu al eșecului statului de a se conforma cu obligația lui pozitivă în baza articolului 3.

Ezitatea ofițerilor de poliție de a iniția și de a efectua o anchetă penală de o manieră promptă și diligentă a condus la o trecerea timpului și la subminarea capacităților acestora de a obține probe referitoare la violența domestică. Chiar și atunci când reclamanta avea răni vizibile, nu a fost dispusă efectuarea unei expertize medicale imediat după accident. Ofițerii de poliție au adoptat o serie de tactici care le permiteau să claseze fiecare investigație în cel mai scurt timp posibil. O primă asemenea tactică consta în sugestii date făptuitorului de a-și cere scuze și de a repara prejudiciul provocat. În mod alternativ, ofițerii de poliție au încercat să trivializeze evenimentele pe care la denunța reclamanta. Confrunțați cu indiciile comiterii unei infracțiuni, cum sunt leziunile corporale înregistrate sau mesajele text care conțineau amenințări cu moartea, poliția a ridicat pragul probatoriu necesar pentru a porni procedurile penale. Aceștia susțineau că era necesară dovada existenței mai multor lovituri pentru a stabili că atacul și amenințările cu moartea

erau „reale și exacte”, pentru a fi pedepsite. Ei nu au citat nicio autoritate națională sau vreo practică judiciară care să susțină o asemenea interpretare a dispozițiilor de drept penal.

Având în vedere modul în care autoritățile au administrat cauza – în special ezitarea autorităților de a porni o anchetă penală în baza capetelor de plângere credibile ale reclamantei privind maltratarea și eșecul acestora de a întreprinde măsuri efective împotriva fostului ei partener, asigurând pedepsirea lui în baza prevederilor legale aplicabile – statul a eșuat să-și îndeplinească obligația de a investiga relele tratamente aplicate.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Articolul 14 în coroborare cu articolul 3: De vreme ce s-a demonstrat existența unei părținiri de amplexare la nivel structural, reclamanta nu trebuia să demonstreze că a fost, de asemenea, victima unui prejudiciu individual. Pe baza probelor prezentate de către reclamantă și din informațiile existente în sursele naționale și internaționale, existau indicii *prima facie* că violența domestică afecta în mod disproporționat femeile în Rusia.

În ciuda prevalenței mari a violenței domestice, autoritățile ruse nu au adoptat nicio lege în măsură să soluționeze problema și să le ofere protecție femeilor care au fost afectate în mod disproporționat de aceasta. În ultimii douăzeci de ani au fost elaborate mai mult de patruzeci de proiecte de lege, însă niciunul nu a fost adoptat. Dispozițiile legii penale existente erau insuficiente pentru a oferi protecție împotriva multor forme de violență și de discriminare împotriva femeilor, cum ar fi hărțuirea, urmărirea, comportamentul coercitiv, abuzul psihologic sau economic, sau repetarea unor incidente similare pentru o perioadă îndelungată de timp. Lipsa unui instrument legislativ care să definească fenomenul violenței domestice și care să-l abordeze la un nivel sistemic a diferențiat cazul reclamantei de alte cazuri împotriva altor state membre în care o asemenea legislație fusese deja adoptată, dar care funcționa defectuos din mai multe motive.

Eșecul continuu de adoptare a legislației pentru combaterea violenței domestice și lipsa unor forme de ordonanțe de restricție sau de protecție demonstra în mod clar că acțiunile autorităților în cazul reclamantei nu constituiau un simplu eșec sau o amânare în raport cu violența împotriva reclamantei, ci rezultau din ezitarea lor de a recunoaște gravitatea și amploarea problemei violenței domestice în Rusia și efectul ei discriminatoriu asupra femeilor. Prin tolerarea timp de ani de zile a unui mediu care favorizează violența domestică, autoritățile rusești au eșuat să creeze condiții pentru o instituirea unei egalități de gen substanțiale, care să le permită femeilor să trăiască libere de teama aplicării relor tratamente sau de atacurile asupra integrității lor corporale și să beneficieze de o protecție egală în fața legii.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Articolul 41: 20,000 EUR în privința prejudiciului moral suferit..

(Vezi, de asemenea, *Valiulienė v. Lituania*, [33234/07](#), 26 martie 2013, [Nota informativă 161](#); *Eremia v. Republica Moldova*, [3564/11](#), 28 martie 2013, [Nota informativă 163](#); *T.M. și C.M. v. Republica Moldova*, [26608/11](#), 28 ianuarie 2014; *Talpis v. Italia*, [41237/14](#), 2 martie 2017, [Nota informativă 205](#); *Bălșan v. România*, [49645/09](#), 23 mai 2017, [Nota informativă 207](#); *D.H. și alții v. Republica Cehă [MC]*, [57325/00](#), 13 noiembrie 2007, [Nota informativă 102](#); *Opuz v. Turcia*, [33401/02](#), 9 iunie 2009, [Nota informativă 120](#); și *A v. Croația*, [55164/08](#), 14 octombrie 2010, [Nota informativă 134](#). Vezi, de asemenea, fișa privind [Violența domestică](#) și [Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor](#))